

Bragat [cap a 1283]: «negú hom no gaus penre, en devesa ni en altre loch, dels conils blancs ni *bragatz* ni negres, del senyor Rey», document rossellonès *RLR* IV, 360; *bragado* en baix llatí, ja 1047, *Cart. St. Cugat* II, 258; 'flamenc o espècie d'ànec': «cuando, de tarde en tarde, cazaba un flamenco, llamado *bragat* por la gente de la Albufera, con enormes patas, largo cuello, plumaje blanco y rosa ---», Bl. Ibáñez, *Cañas y Barro*, p. 167: sobrenom que donen a la gent de Torrent, Val., MGadea, *T. del Xè* I, 26: del gal·lo-llatí BRACATUS, 'el qui porta *bracas*'; *desbragat*, *Rom.* XLV, 557.

Bragot [doc. de 1354], *Braguejar*. *Braguer* 'cinturó' [1322, *DBal.*; 1353, *AlcM*]; 'corretja encoixinada per contenir una hèrnia', S. xv, Cauliac; «braguer: *sub-femorale*», 1575, OPou, *ThPu.*, p. 306; '+regió de l'entrecuix del bou', mot usual a l'escorxadore de Val., Giner i March, c. 1955]; '+*desbraguerar* 'llevar la pell del braguer en escorxar el bou' (id., id.); *braguerada*, *braguerar*, -rat; *braguerol*. *Bragueta* [1515; expressió indirecta de les indulgències indugudes que es prenen alguns amb algunes, és general com a eufemisme per 'membre viril'; està en ús *børgéts* fins a Formiguera de Capcir, 1960]; *braguella* [val. 1556, *AlcM*]; *desbraguetat*.

Brago «per pendre animals per los peus: *decipular*» com a terme emprat en la caça del senglar, a. 1575, OPou, *ThPu.*, p. 58 (mal llegit *brage* o tret d'una ed. posterior amb errades, en *AlcM*: convindria confirmar aquest mot en les serres valencianes, car té l'aire de ser un mossarabisme usat llavors en les muntanyes de Valldigna o de la Calderona (vora els monestirs que Pou freqüentaria) amb el sentit d'un lligam combinat amb un parany posat a la cobejada salvatgina).

Embragar; mall. 'donar feina a (algú)' (*BDLC* XII, 297); *tenir -gat* 'fer treballar' (id. 295); *desembragat*.

Braguer 'conjunt de les mamelles d'una vaca, truja', etc. [1839, Lab.; *DAG.*; escrs. Renaix.] no és creïble que sigui el mateix mot que *braguer* 'cinturó', 'corretja antihèrnica', per raons semàntiques i ambientals sinó un mer homònim, derivat del mot llatí i romànic comú que significa el mateix, ÜBER, plural ÜBÈRA, amb el sufix col·lectiu -eguer (*pedreguer*, *terreguer*, *poleguera*, *fusteguer*, *verdeguer*, *ventregada*, *messeguer*): **l'ubreguer*, dissimilat en *lubraguer*, fou entès com *lo braguer* i confós amb el mot de sentit vagament anàleg, derivat de *braga*, estudiat a tres paràgrafs abans.

Mot comú amb alguns dialectes occitans i castellans: en llengua d'oc sembla que *lou braguié* no arriba fins al Roine,¹ però sí que es deu usar en amples zones llenguadocianes; el *TdF* el cita en Jan de Valès (Tolosa, S. xvii) i en A. Ferrand (Bazadès, Gironda, S. xix) i gascones (Rohlf's, *Le Gc.*, § 250); en parlars castellans el tenim a tot l'Alt Aragó, des de Benasc (*bragueru*), Gistau *bragué* de *las tocinas* i *de las vacas*, Plan, 1965, Bielsa, *braguer* («la paniquiesa muerde el braguer o *bragueru* de las vacas», 1965), Ansó, Vall de l'Esca (Sos) (Alvar, *ArchFilArag.* VIII, 22) i tam-

bé a l'Alta Navarra (especialment al Roncal i Zaraitze, Mitxelena, *Fon. Hist. Vca.*, p. 296; el bc. *errape* suposo que és basc legítim i no pas alteració d'això); també en el Baix Aragó: Llitera, Alfajarín, Puebla de Alfindén, i a Navarra a Oroz-Betelu (*RDialTradPop.* III, 474), i en fi també, pel Sud, a Múrcia (vocab. de Sevilla) i fins al lleonès-extremeny de Mèrida (ZVicante, *RFE* xxvi, 316).

En les terres catalanes el mot s'estén fins als últims límits del domini en tots sentits: és de Mallorca, d'Eivissa, de l'Alt Pallars (Tor, 1932), i també l'he sentit fins molt al Sud en terres valencianes (*braguer d'una cabra*, a Barx de Valldigna, 1962), i fins a arran de la frontera llenguadociana, a Formiguera, Orellà i Conat (allí distingeixen, però, entre el *braguer de la vaca* i les *tetes de la truja*, 1960). Ara bé, la millor prova que *braguer* no ve de *braga* en aquest sentit, sinó de **ubreguer*, la tenim en la pronúncia *breguè* que encara li donen els pastors dels Ports de Tortosa: a Besit, Prat de Comte, Xerta i Tortosa mateix (Amades, *BDC* xix, 100).² Vaig deixar establerta ja aquesta etimologia el 1955, en el *DCEC* (iv, 641, amb alguna explicació fonètica que no cal repetir).

Allà on abunda el bestiar s'ha usat com a motiu ètnic: el *TdF* ens diu que a la gent de Castans, a l'Aude, els diuen *lous Braguès*. Degué ser també un terme aplicat burlescament a la pagesia de Menorca (la gran terra de la formatgeria i les formatjades!) i d'ací haurà vingut l'ús en el sentit (avui més seriós, però encara poc amable) de 'pagès menorquí' (*AlcM*, § 10); *bragueram*, *braguerum*, *braguerejar*.

Allí sembla que es vagi produir una deglutinació paral·lela en el mot *brego* 'llavi', que fa l'efecte de provenir d'un **labrego* (potser d'un **lábri(g)a* originari, encreuament de sinònims LABIA × LABRA): «soun paire, Mèste Ambroi, pas-pu-lèu i' aguè di: / —Moun fieu, sarà pas pèr ti *brego*, / lou poullit brout de falabrego!» (*Mireio* XII, 22.4). — L'homònim *braguer* peça de vestir coexisteix amb el nostre mot, i almenys en llengua d'oc tingué un ús més ampli que l'antihèrnia, semblant al de 'braga' o 'bragueta'. Repetidament en el Jaufré: «la gonela blanca / li trencà e-l polpil de l'anca, / la camisa, e-l *braguiet*, / e de las bragas un cartier», v. 2367; algun cop no se sap si hi ha un mer ús metonímic d'això o si s'aplica al mateix cos humà: el nan «ac tan corta forcadura / que no à ges un palm entier / del taló entro al *braguiet*» (v. 1400); fins suposant que ací signifiqués realment l'entrecuix humà encara restem lluny de la idea de 'mellam de bèstia', si bé és clar que acabà per haver-hi una confusió popular dels mots que influí en el sentit i forma de l'un i de l'altre.

+*Bragós* adj., V. *brac* i *Braidar*, V. *braolar*

BRAINA, 'sembrat de cereals des que neix fins que treu l'espiga' (Pont de Suert), m'adhèreixo a l'etimologia que admet Moll en recollir aquest mot en *AlcM*: «parent del cèlt. *BRAKNARO- reconstruït per Jud da-